

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, у кінці ХХ – на початку ХХІ століття вченими-педагогами Греції активно розроблялись теоретичні і методологічні засади професійної підготовки «рефлексуючого» вчителя, а також так званого «вчителя-європейця». На сьогодні ці засади досить ефективно втілюються в навчальний процес університетів завдяки введенню певних теоретичних курсів, а також відповідній організації педагогічної практики майбутніх учителів.

Щодо перспектив подальших розвідок у даному напрямку, то наукового вирішення потребують питання змісту сучасної педагогічної освіти у Греції, а також інформаційного, методичного, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу в університетах країни.

Література:

1. Αντωνίου Χ. Η εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων (1828 – 2000). / Χ. Αντωνίου. – Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2002. – 482 σ. – Βιβλιογραφία: σ. 439–463.
2. Δαμανάκης Μ. Παιδαγωγικός λόγος και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα / Μ. Δαμανάκης // Από τα διδασκαλεία εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στα διδασκαλεία μετεκπαίδευσης: Προβληματισμοί για το παρόν και το μέλλον ενός θεσμού: πρακτικά ημερίδας, 30 Μαρτίου 2002. – Ρέθυμνο, 2002. – Σ.175–184.
3. Καζαμίας Α. Προβληματισμοί γύρω από την κατάρτιση διδακτικού προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης / Α. Καζαμίας, Μ. Κασσωτάκης, Δ. Κλάδης // Ελληνική εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού. – Αθήνα: ΣΕΙΡΙΟΣ, 1995. – Σ. 444–455.
4. Ματσαγγούρας Η. Στοχαστικοκριτικός δάσκαλος: αίτημα του καιρού μας / Η. Ματσαγγούρας // Ελληνική εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού. – Αθήνα: ΣΕΙΡΙΟΣ, 1995. – Σ. 456–476.

В статье анализируются разработки теоретических и методологических основ профессиональной подготовки «рефлектирующего» учителя, а также так называемого «учителя-европейца» учёными-педагогами Греции.

The article analyzes theoretical and methodological fundamentals of training of a “reflective teacher”, as well as a so-called “European teacher” by Greek scientists-educators.

УДК 371.133

Лєвшина Н.В.

МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ І ОBOB'ЯЗKOBA ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В OБ'ЄДНАНОМУ КОРОЛІВСТВІ

У даній статті авторка окреслює моделі професійної підготовки вчителів, розкриваючи їхню сутність, та висвітлює особливості професійної підготовки вчителів у Великій Британії з акцентом на обов'язковість педагогічної практики вчителя-початківця.

Постановка проблеми. Обрання Україною інтеграції у світовий й європейський культурно-освітній простір як стратегічного завдання реформування національної освітньої галузі актуалізує вивчення освітянським загалом зарубіжного досвіду оновлення освітніх систем у цілому, і педагогічної освіти зокрема. Європейська спільнота добре усвідомлює важливість людського потенціалу у забезпеченні добробуту громадян та високих стандартів їхнього життя, тому приділяє велику увагу питанням і проблемам освітньої сфери. Саме тому і наш інтерес до реформування системи педагогічної освіти Великої Британії не є випадковим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження сучасних освітньо-виховних систем провідних країн світу зробило багато вітчизняних дослідників,

серед яких Н. Абашкіна, О. Алексєєва, Р. Антонюк, Я. Бельмаз, С. Белова, Р. Беланова, Н. Вишнеvsька, А. Вільчковська, Б. Гребенюк, О. Джуринський, В. Домніч, М. Желуденко, В. Жуковський, В. Кемінь, І. Ковчина, Ю. Кротова, М. Лещенко, О. Матвієнко, В. Махінов, Б. Омельяненко, І. Петрова, В. Полтавець, Л. Пуховська, В. Семілетко, В. Червонецький, Ю. Укке, Л. Фаннінгер, М. Форбек, А. Шевченко, Т. Швець та ін. У своїх працях вони висвітлюють різноманітні аспекти та особливості освітньо-виховних систем Іспанії, Німеччини, Польщі, США, Франції тощо.

Значна кількість наукових робіт присвячена досвіду Великої Британії – країни, що досягла значних успіхів у галузі освіти і виховання.

Серед вітчизняних учених різноманітні питання освітньої сфери Великої Британії розглядали М. Тадеєва (етнопедagogічні традиції виховання), Т. Валєєва, Л. Гордієнко, В. Козубовський, Ю. Кротова, Л. Романєнкова, Р. Свірідон (соціально-педагогічні аспекти), І. Костицька, В. Крисаченко, Г. Марченко, Я. Полякова, С. Старовоїт (різні аспекти екологічної освіти та виховання), Н. Балацька, Т. Тарасова (проблеми професійної орієнтації), М. Павлова, Р. Сойчук (аспекти трудового виховання), К. Денисова (моральне виховання), М. Гурій (громадянське виховання), І. Турчик, О. Шиян (фізичне виховання і спорт), О. Кареліна (художнє виховання), О. Демченко, М. Мірошніченко, О. Романовська (сімейне виховання), М. Зубілевич (гендерне виховання), Г. Ведіна, О. Кузнєцова, Л. Латун, О. Рибак (навчальна діяльність), Г. Алексєвич (диференціація освіти), О. Локшина (дошкільне виховання), А. Кадушина, А. Сбруєва (реформування та особливості середньої освіти), Г. Воронка, С. Коваленко, А. Парінов, Н. Яцишин (питання вищої освіти) та ін.

Формулювання цілей статті. Метою пропонованої статті виступає розкриття сутності моделей професійної підготовки майбутнього вчителя в Об'єднаному Королівстві та висвітлення ролі і значення педагогічної практики у професійному становленні майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу. У Білій Книзі «Майбутнє вищої освіти» (2003) пропонувалося розробити національні професійні стандарти викладання у сфері вищої освіти до 2004–2005 рр. як основу акредитованої підготовки всього кадрового складу. Означені стандарти мали розроблятися, обмірковуватися та узгоджуватися системою вищої освіти країни, вони мали описати ті компетенції, якими повинен володіти весь освітянський загал. Розробка даних стандартів означає, що з 2006 року всі вчителі і викладачі повинні будуть мати кваліфікації, що відповідатимуть означеним вимогам-стандартам. Державний консультативний документ «Стандарти професійного викладання» було підготовлено спільно такими організаціями, як Університети Об'єданого Королівства (UUK), Постійна конференція ректорів (Standing Conference of Principals – SCOP), Англійська рада фінансування вищої освіти (Higher Education Funding Council for England – HEFCE) та Академією вищої освіти (HEA), що була заснована у 2004 році.

Початкова професійна підготовка вчителів за базовими університетськими курсами та курсами аспірантури у Північній Ірландії забезпечується п'ятьма вищими навчальними закладами, у тому числі і Відкритим університетом Північної Ірландії. Пропоновані ними програми розробляються за участі шкіл, що беруть активну участь безпосередньо у підготовці вчителів, навчання за означеними програмами надає можливість студентам отримати статус такої особи, «яка має право викладати».

Надзвичайно важливим чинником професійної підготовки вчителів (від початкової професійної підготовки і практики і до початкового професійного розвитку) виступає тісне партнєське співробітництво між школами, радами з питань освіти, бібліотеками, радами католицьких шкіл тощо. Сутність партнерства між школами і закладами, що надають початкову професійну підготовку майбутнім учителям, полягає у розробці низки заходів для підтримки студентів-майбутніх учителів під час педагогічної практики у школах, але відповідальність за оцінювання результатів практики покладається на вищі навчальні заклади. Акредитацію курсів початкової підготовки вчителів здійснює

Департамент освіти на підставі звітів Інспекторату. «Керівництво з питань партнерства у сфері педагогічної освіти» (The Teacher Education Partnership Handbook (NITEC and CEPD, 1998) містить детальну інформацію про функції, обов'язки та відповідальність різних учасників партнерства у галузі педагогічної освіти у Північній Ірландії. Статус особи, «яка має право викладання», у Північній Ірландії та статус кваліфікованого вчителя в Англії та Уельсі майже тотожні, їх здобуття забезпечують курси, що працюють на основі паралельних і послідовних моделей. Найбільш поширеними і популярними в Англії та Уельсі є гнучкі навчальні курси та курси, засновані на практичній педагогічній діяльності.

Розглянемо більш детально паралельну модель підготовки вчителів. Більшість навчальних програм за цією моделлю пропонуються вчителям початкової школи, але існують програми даного типу і для вчителів середньої ланки освіти. Означена модель традиційно є найбільш поширеним шляхом здобуття кваліфікації вчителя початкової школи, але останнім часом вона поступається послідовній моделі.

Паралельна модель професійної підготовки вчителя ґрунтується на принципі змішаності програм вищої освіти, теоретичних і практичних занять, що триває протягом усього періоду навчання. Для здобуття професії вчителя треба навчатися протягом 3-4 років на денному відділенні ВНЗ та водночас проходити педагогічну практику, що забезпечить отримання наукового ступеня та статусу кваліфікованого вчителя (Англія, Уельс) або статус «особи, яка має право викладання» (Північна Ірландія). Успішне завершення означеного курсу навчання веде до отримання диплома Бакалавра освіти (Bachelor of Education (Bed), Бакалавра мистецтв або Бакалавра наук в освіті (BA(Ed) або BSc(Ed), але за рішенням ВНЗ, можуть видаватися дипломи з інших кваліфікацій. Щоб здобути означені види дипломів студенту необхідно виконати навчальний план, який що вимагає педагогіку й освіту, вивчення одного або кількох предметів на університетському рівні та педагогічну практику у початковій та середній школі. Паралельні курси навчання в Англії та Уельсі пропонуються дорослим студентам, які вже закінчили мінімум однорічний курс навчання у відповідному вищому навчальному закладі. Деякі навчальні курси функціонують як денно-заочні.

Щодо **послідовної моделі** початкової підготовки вчителів, то традиційно їхні програми пропонуються вчителям середніх шкіл, але сьогодні означені програми поширюються і серед тих, хто бажає здобути кваліфікацію вчителя початкової школи. Навчання за цією моделлю триває 4 роки і після року педагогічної практики надає студентові право на присвоєння його першого ступеня та Сертифікату аспіранта в освіті (PGCE). Навчання за послідовною моделлю здійснюється на денних, денно-заочних відділеннях та на заочних відділеннях з одним курсом денного навчання протягом року. Зміст програми, що веде до здобуття Сертифікату аспіранта в освіті, передбачає зосередження на Національному навчальному плані, вивченні педагогіки та освіти, формуванні практичних навичок викладання та застосуванні знань фахового предмету у викладанні.

Деякі вищі навчальні заклади Англії пропонують студентам навчальні курси, що ведуть до здобуття Сертифікату аспіранта в освіті, які тривають 2 роки, і протягом яких відбувається повторне вивчення певних предметів, а також здійснюється професійна підготовка. Означені курси побудовані таким чином, щоб надати можливість студентам, які мають ступені з ширшого переліку інших предметів (дизайн і технології, математика, сучасні іноземні мови, природничі дисципліни), здобути кваліфікацію вчителя-спеціаліста середньої школи. Подібна модель навчання обов'язково передбачає один рік навчання у ВНЗ на денному відділенні або еквівалентне цьому вивчення відповідного навчального предмету.

Усі вчителі-початківці в Об'єднаному Королівстві мають проходити обов'язкову педагогічну практику на початку своєї професійної діяльності (Англія та Північна Ірландія), а в Уельсі ця вимога реалізується з квітня 2003 року. Закон Англії 1998 року «Про викладання і вищу освіту» започаткував низку заходів щодо забезпечення всіх

учителів-початківців кваліфікованим спостереженням (наглядом) та підтримкою протягом першого року їхньої професійної практичної діяльності. Пізніше з травня 1999 року всі вчителі-початківці зобов'язувалися відпрацювати необхідну педагогічну практику протягом трьох шкільних семестрів, результати якої мали відповідати встановленим державою стандартам. Керівництво «DfES 582/2001» містить інформацію про заходи стосовно завершення обов'язкової педагогічної практики тих учителів, які мають наміри працювати у школах, що фінансуються державою, або у спеціалізованих школах недержавного фінансування. Означений документ – Керівництво – містить детальну інформацію про професійні стандарти, яким мають відповідати всі вчителі-початківці, а також методичні рекомендації щодо перевірки, підтримки та оцінювання професійної діяльності даних учителів під час їх обов'язкової педагогічної практики. Але і сьогодні Статус кваліфікованого вчителя надається по успішному завершенні початкової професійної підготовки. Ті ж учителі-початківці, які отримали даний Статус, але не спромоглися задовільно завершити законодавчо встановлений період обов'язкової практики, позбавляються права продовжувати педагогічну діяльність у школах, що фінансуються державою.

Програма обов'язкової педагогічної практики поєднує у собі індивідуальну програму підтримки, яка надає вчителям-початківцям можливість розширити і поглибити їхні знання, вдосконалити навички і досягнення відповідно державних стандартів, необхідних для виконання, щоб здобути Статус кваліфікованого вчителя, а також критерії оцінювання їхньої педагогічної практики. Означені програми будуються з урахуванням успіхів і досягнень учителя-початківця, його здібностей, а також прогнозуються можливі шляхи і засоби його професійного розвитку. Все вище означене міститься у Кар'єрному есе (Career Entry Profile), що кожний випускник ВНЗ має подати на своє перше місце працевлаштування по закінченні вищого навчального закладу, де він здобував початкову професійну підготовку. Протягом обов'язкової педагогічної практики для вчителів-початківців навчальне навантаження становить не більше 90% навантаження звичайного вчителя, що зобов'язані забезпечити директори середніх навчальних закладів. Всебічну інформацію про обов'язкову педагогічну практику Агенція підготовки вчителів розміщує на своєму Інтернет-сайті.

В Уельсі законодавчо визнано, що метою обов'язкової педагогічної практики вчителя-початківця є підтримка його професійного розвитку. У цій частині Королівства, також як і в інших, учителі, які отримали Статус кваліфікованого вчителя після 1 квітня 2003 року, включаючи тих, хто навчався за програмою, заснованою на професійній діяльності, повинні протягом трьох шкільних семестрів (або протягом часу, еквівалентного цьому) проходити обов'язкову педагогічну практику за умови, що вони працюватимуть у школах державного фінансування. Також як і в Англії, в Уельсі вчителі зі Статусом кваліфікованого вчителя, але незадовільно пройшовши обов'язкову практику, не мають права працювати у державних середніх навчальних закладах. Але вони не втрачають Статусу кваліфікованого вчителя. В Уельсі обов'язкова педагогічна практика будується змістовно й організаційно також, як і в інших графствах Королівства.

У Північній Ірландії професійна підготовка вчителів розглядається як цілісність, що ґрунтується на компетентнісному підході, а обов'язкова педагогічна практика і початковий професійний розвиток виступають суттєвими складовими означеного процесу, що передбачає три стадії-етапи: початкова підготовка вчителів у вищому навчальному закладі; період обов'язкової педагогічної практики за першим місцем працевлаштування; період початкового професійного розвитку. Вимоги до обов'язкової педагогічної практики, запроваджені у 1997-1998 навчальному році, докладно викладені у Керівництві до партнерства у педагогічній освіті (NITEC and CEPD, 1998).

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про те, що у Великій Британії наявні, головним чином, дві моделі професійної підготовки майбутнього вчителя: послідовна та паралельна, при чому остання поступово втрачає популярність і поступається своїм місцем послідовній моделі.

Педагогічна практика вчителя-початківця є обов'язковою, що закріплено законодавчо. Висуваючи достатньо жорсткі вимоги до кваліфікації молодого вчителя, держава водночас створює умови для підтримки, консультування, допомоги, оцінювання означеної практики, запроваджуючи єдині державні стандарти до професійної підготовки вчителів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в ознайомленні зі змістом і технологіями підготовки майбутніх учителів для визначення актуальних для вітчизняної системи освіти ідей.

Література:

1. <http://www.tta.gov.uk/induction>).

В данной статье автор раскрывает модели профессиональной подготовки учителей, освещая их сущность, и особенности профессиональной подготовки учителей в Великобритании с акцентом на обязательности педагогической практики учителя-стажера.

In this article the author outlines a model of teacher training, highlighting their essence, and especially the training of teachers in the UK with a focus on compulsory teaching practice the teacher-trainee.

УДК 371(73)(093)+37.01(73)

Лук'янчук С. Ф.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглядається проблема підготовки вчителя до роботи в умовах полікультурного середовища американських шкіл. Автор вказує на необхідність оволодіння майбутніми вчителями полікультурною компетентністю. Визначено ключові моменти в діяльності вищих навчальних закладів США з полікультурної підготовки вчителів.

Постановка проблеми. У рамках процесу інтеграції України в міжнародний освітній простір все більшої актуальності набуває завдання підготовки вчителя, здатного відповідати індивідуальним потребам дітей з різноманітним етнічним, мовним, культурним, соціальним і релігійним досвідом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пошуки ефективних шляхів вирішення цього завдання ведуть такі українські педагоги як Р. Агадулін, Л. Голік, Л. Гончаренко, Я. Гулецька, В. Жуковський, В. Кузьменко, Л. Пуховська, А. Сбруєва, О. Сухомлинська, Н. Якса та інші. Вчені Н. Зінгер, Т. Кошманова, О. Литвинов, І. Тараненко, Т. Чумакова та інші в своїх дослідженнях звертаються до досвіду вирішення цієї проблеми у своїх американських колег. У США проблема підготовки компетентного вчителя, готового до роботи в умовах широкого расового і етнічного різноманіття в учнівському складі громадських шкіл, набула актуальності ще в 70-х роках ХХ століття. Для характеристики такого вчителя вчені С. Ніето, Гуї-Мін Чоу, К. Гібсон, Дж. Кінг, П. Кларк, Р. Хілл та інші використовують термін "ефективний полікультурний вчитель". Наше дослідження показало, що здобутки американських освітян по підготовці ефективного полікультурного вчителя залишаються мало вивченими у вітчизняній педагогічній науці.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на це метою нашої статті є дослідити підготовку вчителя у вищих навчальних закладах США до навчальної діяльності у полікультурному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні професійна діяльність американських вчителів стає дедалі важчою в зв'язку з великим різноманіттям учнів щодо їх етнічного і